

1, 89.31). *Pitjar* va prenent, doncs, nous matisos en què es combinen més o menys les idees de 'suport lateral', 'pressió cap amunt' i 'subjecció o estrenyement amb llaços': «*pitjar* la porta ab barra: obfirmare» ens deia OPou, des d'on es passa al perpal per fermar la porta (cast. *atrancarla*): «Fou a la porta de Simon e trobà-la atncada sens *pitge* neguna, e entrà-se-n» en un text bíblic que hom atribuï a St. Pere Pasqual i que difícilment pot ser tan antic però tanmateix medieval; atenuant-se això, es torna «dejar entornada la puerta: *pitja la porta*» que DAg. no localitza, però jo també ho he sentit pel Nord del Princ.; «puntal o estaló per a sostenir les branques dels arbres massa carregats de fruits» a l'Urgell (DAg.) com a l'Alt Arieja; «fusta plana que posen a un costat d'una bóta o bocoi per evitar que rodoli» (CastPna., *AlcM*, § 5), com en el *Decameron*.

En fi, esvanint-se ja el matís de puntal o sustentacle, queda la idea de pressió forçívola: «*pitja*: falca o tascó que es posa a les destrals, magalls etc. per assegurar-les en l'ull, a fi que no saltin del mànec» a Collsacabra i Plana d'En Bas (DAg.), «tasconet de ferro» en el Flamicell (Violant, *Enfornadors*, BCEC XLVII, 23) (= *AlcM*, § 1a); «les fogasses les posen a la premsa de formatjar, hi amollen la *pitja* de la mateixa damunt, i les hi tenen estretes davall, unes quantes hores» declaren els pastors de llana de Manacor (BDLC VII, 185) i *AlcM* (§ 6) ens descriu semblant objecte si bé usat per a la collita d'oliva: «post que té una mossa en la qual encaixa un puntal, que, aplicant-se a la pila d'esportins que puja torta, evita que la pila caigui».

Tantes pressions ferrenyes vénen a encarnar-se ja en el món fraseològic: mall. *donar pitja* 'importunar amb peticions o observacions insistents': «no em dones *pitja* de que En Toni és massa garrut y no té es batxiller?» en el periòdic popular «La Roqueta». Amb poca diferència la frase reapareix en els nostres Pirineus de llevant, on es tracta de *passar pitges* 'exercir influències importunes': capturats els bandits trabucaires «val més exterminar-los aquí que no portar-los presos perquè 'ls fuselli un altre, després de passar-ne *pitges* y advocats, ab declaracions y romansos», Mrn. Vayreda (*Puny.*, xxi, 316 (245)). En fi va acabar això per pendre cos en la imatge proverbial mallorquina de *Mosson Pitja*, espècie de bútxara balear no gaire diferent de la figura racial pan-catalana (ni que sigui més pagesívola que els il·lustres i idealistes Nicolaus Primitius i Tomàs de Bajalta). Ja el posà en escena Sebastià Gelabert c. 1750 en l'«Entremès de *mosson Pitja*, home de edat cumplida» (JMBover, *BiEscrBal.* 1, 352).

Un altre bútxara, escriptor i idealista, ens en dóna la seva versió, que extracto mal sigui allargant-me, perquè s'ho val: «Mosson *Pitja* --- s'explica --- més entonat qu'un primetxer de la Seu: Jo m'era determinat / a casar-me, si's pot fé / --- / Los cuyners per aguiar / los bastants no he trobats / --- / —M'han dit que cercava un coc? / —Un tot sol? Ell serà poc! / --- / 'Nau a casa y trobareu / sis carnicers per escorxar: / matareu los moltons que s'és mester / --- / —Però, Senyor, jo casa seua no la sé. / —Tot sol en

esta vila! O no't convé? / Estrany que casa meua no sapigueu. / —Jo som extern. —Aaah per això no'm conxeu. / Demanau per Mosson *Pitja* ahon està / y un atlor de mamella vos ho mostrarà. / --- És el senyor Vicari. Y en *Pitja* ja l'envesteix—. / --- / Farà el favor de venir ab mi a esposar-mè / —Y que ja té la gent aparayada? / —Esper-me un punt / --- / A la fi torna an es rotlo, y ab veu tota enfadada: --- Ni tenc novia ni sé ahon l'he d'anar a cercar, / ni la coneix ni sé qui és. / —Y, quan la paraula donà, / no la va veure? / —No. —Mal és de creure».

«Cent pareys de porcelles, / altre tant de galls d'india, / ploma y cassa que no va en conte, / y que m'haja de veure en tan bella afronta! / Si no fos per mirar lo que diran, / jo faria un desbarat y no poc gran: / mataria arreu, y axí sabria / què cosa és rebrotxar-me sa novia! —. --- S'en va a ca's Batle --- li acostan una cadira, y encara no s'és assegut, Mosson *Pitja* ja torna sortir no sense rebre un parey de semptes que'l fan anar de la banda --- Y es Batle --- li respon: —Que me diga quina és la contrayent, / y jo faré justícia a mon intent. / —No li dic que m'he de casar aquesta nit? / --- / diu l'home ab sos uys espirretjants y fora de si: li espassa, y torna reprende ab més forsa: / —Perque'l feren Batle a vostè? / —Per fer justícia. / —Yddò, com no'n fa? / —Jo no puc si no'm dóna major clarícia. / Sensa sebre quina és la jove, / Quina justícia puc fer? / Quan la paraula donà, que no hi trespava? / —La ocupació me obligava: / som selordià y no puc dexà / de mes ocupacions recuperà. / --- Com són *Pitja*, que faré un desbarat. / --- / Se treu una grandiosa xaringa, / apunta an ets homos ---», AMAlcover (*Contarelles*, pp. 43-49).

Fins aquí convenia anar; però ja no cal més per mostrar i documentar la història i origen de *pitja* i *pitjar*, l'enèrgica paraula cat., per il·lustrar-ne el variat descabdell semàntic, i encaminar-nos vers l'etimologia.

Es tracta d'una paraula pròpia de la nostra llengua. Però no deixa de tenir parentela en les veïnes. Ben clara en alguns parlars d'Oc, i no pertot recent, car *pejar* «étayer» ja figura en un parell de passatges dels Comptes Consulars d'Albi, de 1359 (2561, 2668, cf. Paul Meyer, *Rom.* xxix, 450). Altrament es tracta d'un verb que sempre romandria limitat en el quadrant SO de la llengua veïna, i encara allà amb poca vitalitat.

Avui, però, hi ha encara: «*piejà*: appuyer, soutenir, étayer» arribà fins a les Landes de Gascunya (Métivier, *l. c.*); i en parlars de l'Alt Llenguadoc existeix *pejar* / present *ieu piegi*, segons el Dicc. Ort. d'Alibert: altrament en la pràctica sembla que l'alternança vocàlica ha desaparegut allà en la llengua moderna de l'Aude, generalitzant-hi el diftong fins a les formes impersonals, segons les mostres que en veiem en l'obra del mateix occitanista, que no ha tingut empatx a elevar-lo a terme gramatical, calcant el clàssic *ἐγκλινω* 'repenjo': «Aquelas diversas formas, plaçadas abans lo verb, son desprovesidas d'accent, e se prononcian d'una sola venguda, en se *piejant* en el (*procliticas*); quand seguissou lo verb, demoran *piejadas* sus aqueste (*encliticas*)» (*Gramatica Occitana* 1, 57). Ja veurem